

Dr. Baritsa Katalin*:

Gazdálkodjunk okosan nyugdíjpénztári megtakarításunkkal

A jelenlegi kedvezőtlen hozamkörnyezet miatt szomorú meglepetés érhet azokat a pénztártagokat, akik az elmúlt időszakban nyújtottak be kifizetési igényt önkéntes nyugdíjpénztárukhoz, és az év elején kézhez vett számlaértésközvetítőjükben közölt összeg kifizetésében reménykedtek. A pénztári előtakarékoskodás hosszú távú megtakarítás, felvétele előtt érdemes tájékozódni az egyéni számla konkrét összegéről, s nem elhamarkodva realizálni a veszteséget. Ha azonnal szükség van pénzre, érdemes csak egy részét felvenni, s a többit később, kedvező hozamokat adó időszakban igényelni.

Az önkéntes nyugdíjpénztári tagok egyéni nyugdíjszámláján keletkezett hozam felvétele 10 éves várakozási idő letelte után adómentes. Az MNB-n belül működő Pénzügyi Békéltető Testület (PBT) egyik ügyében egy pénztártag önkéntes nyugdíjpénztári egyéni számlájának alakulásáról és 2019. év végi eredményéről szóló számlaértésközvetítőjének adataiban bízva ennek megfelelően 2020. március 25-én nyújtott be az önkéntes nyugdíjpénztárhoz 10 éves várakozási idő utáni hozam kifizetése iránti igényt.

A tag a hozam összegének és az arról szóló elszámolásnak a kézhez vételekor szembesült azzal, hogy az előző év végéhez képest egyéni számlájának hozama időközben több mint 300 ezer forinttal csökkent. A kérelmező a PBT előtti eljárásban azt sérelmezte, hogy a részére kifizetett összeg nem egyezett meg a pénztári számlaértésközvetítőjében feltüntetett hozammal, s nem kapott időben, a hozam kifizetését megelőzően tájékoztatást annak pontos összegéről, illetve a módosulás okáról.

A pénztár az eljárás során jelezte, hogy választható portfóliós rendszert és elszámolóegységekre épülő nyilvántartást működtet, így tagja akár előzetesen tájékozódhatott volna az önkéntes nyugdíjpénztár internetes oldalán is. A nyugdíjpénztár honlapján elérhetőek a saját megtakarítás is tartalmazó portfólió napi árfolyamadatai, melynek ismeretében eldöntheti a kérelmező, hogy kér-e további információt, s ennek ismeretében nyújtja be a hozam kifizetése iránti kérelmét, vagy ezen szándékától eláll.

A kérelmező a hozam kifizetése iránti kérelmét olyan időpontban nyújtotta be az önkéntes nyugdíjpénztárhoz, amikor már a híradásokból is értesülhetett arról, hogy nemzetközi és hazai viszonylatban is a befektetések hozamai a Covid-19 járvány miatt jelentősen csökkentek. Az önkéntes nyugdíjpénztár pénztártagjainak érdekében az internetes honlapján egy közleményt is közzétett egy héttel a kérelem benyújtása előtt, amelyben felhívta a pénztártagok figyelmét a Covid-19 járvány hatásaira és a nagyobb hozamcsökkenésre.

A PBT a kérelmet megalapozatlannak találta, mivel a kérelmező választható portfólióban elhelyezett megtakarításának hozamát a jogszabályoknak és az önkéntes nyugdíjpénztár belső szabályzatában foglaltaknak megfelelően számolták el. Hozam kifizetése iránti igény esetén azt nem az éves elszámolási értesítő szerint, hanem a kérelem önkéntes nyugdíjpénztárhoz történt beérkezését követően, egy jövőbeni időpontra (fordulónapra) vonatkozóan számolják el és fizetik ki. A két időpont között a pénztártag megtakarítását tartalmazó portfólió árfolyama jelentősen változhat.

Az önkéntes nyugdíjpénztári megtakarítás ugyanis olyan befektetés, amelynek hozama egy jövőbeni időpontban fennálló árfolyam alapján határozható meg. Így a tag megtakarítását tartalmazó portfólió befektetési eredménye előzetesen nem állapítható meg. Mindezt a kérelmező az érintett ügyfélszolgálatától sem kaphatott volna olyan előzetes tájékoztatást, hogy egyéni nyugdíjszámláján keletkezett megtakarítása után mennyi lesz a kifizetendő hozam. A nyugdíjpénztárnak egyéb okból sem kellett a kérelem beérkezését követően felvenni a kapcsolatot a hozam kifizetéséhez a kérelmezővel.

A pénzügyi békéltetők előtt az utóbbi időben több olyan ügy is folyamatban volt, ahol a kérelmezők választható portfóliós rendszert és elszámoló egységes nyilvántartást működtető önkéntes nyugdíjpénztár tagjai voltak, azonban hosszú pénztártagságuk során tapasztalt kedvező hozameredmények után hozamuk nem várt módon negatív lett, azaz az egyéni nyugdíjszámlájukon kimutatott megtakarítás összege csökkent.

E kérelmezőket azért érthette mindez váratlanul, mert megtakarításukat alacsony kockázattal járó vagy kockázatkerülő portfólióban helyezték el. Tagsági jogviszonyuk alatt portfólióváltást nem kezdeményeztek, mivel többnyire megtakarításukat nem akarták nagyobb kockázatnak kitenni. Többen egyéni nyugdíjszámlájukon keletkezett megtakarításukat is biztonságos, klasszikus portfólióban helyezték el.

Ők a portfólió elnevezéséből, vagy annak összetételéből arra a következtetésre jutottak, hogy az általuk választott portfólió kockázatmentes, azaz annyira biztonságos, hogy itt kizárt a negatív hozam. Emiatt okozott számukra meglepetést az év elején kézhez vett önkéntes nyugdíjpénztári egyéni számlájuk alakulásáról és 2021. év végi eredményéről szóló számlaértesítőjük. Ez annak ellenére történt így, hogy az érintett nyugdíjpénztárak a lehető legtöbb csatornán próbálták eljuttatni azt az információt tagjaikhoz, hogy az egy időpontban kimutatott negatív hozam a jövőben kedvező befektetési környezet esetén ismét pozitív lehet. Mindaddig tehát, amíg a tagok nem kérnek kifizetést, addig megtakarításuknál nem realizálják a negatív hozamot.

Előfordult olyan eset is, hogy a kérelmező az év végi eredményről szóló számlaértesítő kézhezvételét követően annyira megijedt a negatív hozam láttán, hogy a több mint 10 évi önkéntes nyugdíjpénztári tagság és kedvező befektetési hozamok ellenére tagsági jogviszonyának megszüntetését kezdeményezte az önkéntes nyugdíjpénztárnál. Ráadásul hiába a 10 éves várakozási idő után, de még nem nyugdíjszolgáltatásra jogosultként indította el a kilépést, ami miatt a hozamrészt meghaladó kifizetése adóköteles volt.

Azok a kérelmezők sem jártak jól, akik a 2021 végi számlaértesítő kézhezvételét követően saját nyugdíjpénztárjukkal történő előzetes egyeztetés helyett már nyugdíjszolgáltatásra jogosultként egyösszegű nyugdíjszolgáltatás igénybevétele mellett kezdeményezték tagsági jogviszonyuk megszüntetését.

Fontos tudni, hogy az egyösszegű nyugdíjszolgáltatás iránti igény esetén a pénztártag is megjelölheti a kifizetés fordulónapját. Ennek hiányában az elszámoló egységes nyilvántartást vezető önkéntes nyugdíjpénztár – jogszabály szerint – legkésőbb a kérelem beérkezését követő 10. munkanapot veheti figyelembe fordulónapként, amennyiben a szolgáltatási igény elbírálásához valamennyi szükséges adat és dokumentum rendelkezésre áll.

Ha például a kérelmező a pénzmosás elleni jogszabály által megkívánt személyazonosság igazoló ellenőrzésnek nem vetette magát alá (azaz az azonosítási űrlapot nem töltötte ki és írta alá megfelelően), vagy okmányában bekövetkezett változást nem jelentette be és nem igazolta az önkéntes nyugdíjpénztárnál, úgy az elszámolás fordulónapja nem a kérelem önkéntes nyugdíjpénztárhoz való beérkezését követő naptól számítódik, hanem a hiánypótlás maradéktalan beérkezését követően.

Ezen kérelmezők a békéltetői eljárásban azt sérelmezték, hogy a befektetésüket tartalmazó portfóliók negatív hozamot értek el, miközben erre álláspontjuk szerint a portfólió összetétele miatt nem kerülhetett volna sor. Az önkéntes nyugdíjpénztárak ezekben az eljárásokban azt emelték ki, hogy az alacsony kockázatú, illetve kockázatkerülő portfóliók sem rizikómentesek, ezek is lehetnek átmenetileg veszteségesek a kedvezőtlen befektetési környezet miatt. Az önkéntes nyugdíjpénztárak sem tőke, sem hozam garanciát nem vállaltak. Hangsúlyozták azt is, hogy ha valamely pénztártag kifizetést igényel egyéni nyugdíjszámlájának a terhére, úgy a kérelem benyújtását követően megállapított fordulónap szerinti árfolyammal számolják el megtakarítását. Ha éppen kedvezőtlen az adott portfóliónak a befektetési eredménye, úgy a tag azt a kifizetési igényével nyomban realizálja is.

Önmagában az, hogy az önkéntes nyugdíjpénztár valamely választható portfóliója pillanatnyilag negatív hozamot mutat, nem jelenti azt, hogy az intézmény jogellenesen járt el, s nem jó gazda módjára bánt pénztártagjainak megtakarításával. Bekövetkezhet ugyanis olyan kedvezőtlen változás (pl.: Covid-19 járvány, orosz-ukrán háború), amely a befektetések eredményét negatívan befolyásolja. Jogellenes magatartás, igazoltan felmerült kár és a kettő közötti okozati összefüggés bizonyítottságának hiányában kártérítés sem állapítható meg, így a PBT mindazon ügyekben megszüntette az eljárást, ahol a kártérítési igény a rendelkezésre álló adatok alapján nem volt igazolt.

A PBT határozatával két esetben viszont jóváhagyta a kérelmező és az érintett nyugdíjpénztár által kötött egyezséget. Az egyik ügyben a nyugdíjpénztár a hiánypótlási felhívást nem a belső szabályzatában foglaltaknak megfelelően küldte ki az egyösszegű nyugdíjszolgáltatást igénylő kérelmező részére. A másik esetben a pénztártag nyugdíjszolgáltatási igényt jelentett be az önkéntes nyugdíjpénztáránál egyéni számláján keletkezett megtakarítás egy részének felvételére vonatkozóan. Ezzel összefüggésben sérelmezte a nyugdíjszolgáltatás fordulónapjának megállapítását és az önkéntes nyugdíjpénztár elszámolását. Végül a felek megegyeztek és az egymással történő elszámolás mellett a kérelmező másik önkéntes nyugdíjpénztárba történő átlépésével az érintett tagsági jogviszonya is megszűnt.

Mi a tanulság? Gazdálkodjunk okosan! Ne pusztán egy tárgyevi önkéntes nyugdíjpénztári számlaértékesítő alapján hozzunk döntést hosszú éveken át gyűjtött megtakarításunkról. Előzetesen a lehető legtöbb csatornán tájékozódjunk pénztári megtakarításunk felhasználását illetően. Az egyéni számlán elért megtakarítás tekintetében nincs szerződésben kikötött lejárat nap, mint egy nyugdíjbiztosításnál, hanem a pénztártagként magunk határozhatjuk meg, hogy (a jogszabályoknak és az érintett önkéntes nyugdíjpénztár belső szabályzatainak megfelelően) mikor, milyen módon és milyen mértékben vesszük fel a pénzünket

Különösen fontos ez az óvatosság kedvezőtlen befektetési időszakban. Az önkéntes nyugdíjpénztárak készséggel nyújtanak tájékoztatást pénztártagjaik részére mind személyesen, telefon és írásban a megtakarítás felhasználási lehetőségeiről (pl.: tagi kölcsön igénylése; 10 éves várakozási idő után csak a hozam felvétele; a pénztártag nyugdíjszolgáltatásra jogosultként egyéni nyugdíjszámláján lévő összeg meghatározott részének felvétele a tagdíjfizetés megszüntetésével; vagy a nyugdíjkorhatár elérésével az egyéni számláján felhalmozott összeg pénztárban való további fialtatása a tagdíjfizetés felfüggesztésével.)

**A szerző a Magyar Nemzeti Bankon belül működő Pénzügyi Békéltető Testület tagja*

„Szerkesztett formában megjelent vg.hu portálon 2022. november 17-én.”